

URBÁN PÉTER
Kóborlók

Nem a lesántult lovak, nem is a bor fogyása a legroszszabb a lefelé vezető úton, hanem a félelem. Loppal járni sötét éjszaka, ha nyerít a ló, lecövekel a száz legény, figyelik, kóborol-e más is a síkon. Ha csak réti farkas, róka vagy borz zörgette meg a bozótot, lehet léptetni tovább. Ha ember, akárki fia, hamarjában el kell rekkeníteni, hírt ne vigyen. Holdfényben könnyű az út, mutatja az utat az égbolton ragyogó csillagsereg. Nappal csak lapulni lehet, erdőben, mocsárban. Ilyen az odaút.

Már harmadik napja álltak lesben. Víz csavargott elől a cirkálókkal, a martalékot is ő vezette, még nem küldött vissza embert, hogy lehetne valami. Ecsédi és Halmos voltak a derékhaddal, várták a felvert prédát. Strázsáik nyeregben egész nap. A martalék előrébb örködött, embert mászattak a fára, úgy vigyázták az utat. Igen jó kelepce volt a liget, ha betér a kontyos, és jó időben rajta ütnek, hát itt hagyja az irháját.

Víz a réten állt, és a gólyát nézte. Az állat csőréből hullott a pernye. Nézte Víz, és nem értette. Hirtelen eltűnt a madár.

– Úgy vagyok most, hogy hitegetnek is, meg fenyegetnek is, szint kell vallanom – dörmögte maga elé a cirkálók hadnagya.

– Ittál megint? – dobta oda Dárdás.

– No – morogta vissza Víz. A fiú csendesült.

Nézték a tájat. Vibráló szélű lapály, le, egészen a barbárig, Pécsig, meg tovább. Az út lomhán kanyargott, fehér szalag a sárgászöld terítőn.

– Talán ha a tanyához térnénk... – próbálta Dárdás. A hadnagy görnyedten, mozdulatlanul bámult a távolba. Borostás arcán a bőr elnyűtt, szürke rongy. Sokára szólt:

– Jönni fognak.

Hallgattak megint.

– Hát – vakarta fejét a fiú –, lassan alkonyul...

– Jönni fognak! – csapott a kápára Víz.

A nap lemenőben vörösre festette az ég alját. Mikor a szürkület beköszöntött, csak akkor mert újra szólni Dárdás:

– Most már...

Víz még kémlelte az utat. Majd lassan hátraléptette lovát, megfordította a tanya felé.

– Vissza kéne hívni, sokat iszik, megvész a végén – rázta meg kicsit az oldalára kötött kardot Halmos. Ecsédi nézte, aztán legyintett:

– Jó így.

– De hátha a nyakunkra hoz egy sereget. Vagy a Sasvár béget, vagy a pasát lenről. Nekibizza magát, alámege, és ránk hozza a vést – ágált Halmos. Ecsédi szalonnát szelt, evett kicsit, megcsóválta a fejét.

– Jó lesz így.

Halmos haragosan odébbállt, csattogott a csizmája sarka.

A tanyán már várt Duka meg a néma cseh. Az öreg adott enni, inni. A nyomnézők is megjöttek, a két Szirák. Hamar kiderült: hiába a sok patanyom, régi mind. Nem járt erre más, csak néhány pór meg madár.

– Alámegeünk – közölte Víz, mikor letelepedtek az asztal köré. A két Szirák összenézett, Duka félrenyelt, csak a kis Dárdás evett nyugodtan tovább.

– Azt mondták, figyeljünk... – mondta halkán az idősebb Szirák, az alacsonyabb. A cseh kérdően forgatta a fejét, nem sokat értett.

– Alámegeünk – szegte le a fejét Víz, a többiek lascskán ettek tovább.

Dárdás játszotta a kontyost, mert ő túl sovány volt a szerzett öltözethez. Nem tudtak turbánt csavarni, hát tatar süveget kapott. Nagy volt a pogány sereg, de hamarjában kiolvasták a nyomokból, hogy nehéz terhű lovak járnak velük, meg rakott szekereket is kísértek.

– Hát most jön föl az új fehérvári bég, nem aratás után, mint hírlík – vigyorgott a hadnagy, mint toportyán a csapdában. A fiatalabb Szirák, a kóró alakú bólogatott Dukával, de az idősebb nyomnéző csóválta a fejét.

– Sok lesz. Nem megy le a torkunkon ez a falat.

De Víz már a porfelhőt kémlelte.

– Estére elébük kerülünk. A faluban szállnak meg, reggel sietve indulnak majd. Tudják, hogy nem jó vidék ez nekik, hát hamar akarnak Fehérvárra érni. A folyó mellett várjuk be őket – harapdálta alsó ajkát a hadnagy.

– Egész éjjel lovaglunk, azt délidőre már a nyakunkon vannak... – dörmögte az öreg Szirák.

– Hajnalra ott leszünk, addig hunyhattok – legyintett Víz. Az a hír járta, sosem alszik, persze tudták jól, szóbeszéd ez csupán.

– De ha a folyótól hajtanak, akkor jó futamodásnyi idő, míg a leshez érünk velük. Hogy lesz ez? – vakarta a fejét Duka. – Épp a folyónál fordulnak el a vár felé, a mieink meg a másik irányba vannak, a másik úton.

– Hát éppen ezért. Csak ott csalhatjuk meg őket – felelte a vezető.

– Nehéz lesz – sóhajtott megint az öreg nyomnéző.

Már messziről látták az itató vitézt, úgy heverészett a fűben, mintha semmit nem kéne vigyáznia. Nyugodtan lovagoltak tovább, majd elmondja, kicsoda és mi dolga erre. Jó volt elől lovagolni, nem szívta a port az igazhitű,

és hamar a szemébe ötlött a gaz, bujkáló magyar. Örök-ké ott ólalkodott mindenütt a sok zörgő csontú sakál. De hatszor száz kopja hegye sok bajt távol tarthat, nem ártott hát együtt lovagolni.

Ekkor ugratott ki valami mélyútból vagy bokor mögül az öt kaur. Gyors röptű sólyomként száguldottak a magányos fiú felé, bizonyosan elérik, mert közelebb voltak hozzá, mint a bég vitézei. A lovasok először megtorpantak, forgatták a fejüket jobbra-balra, hol bújhatott meg a magyar sereg, mert ezek bizonyosan oda akarják csalni a hatszáz vitézt. De lesnek való hely, horpadás, domb sehol sem volt, sík a vidék, amerre a szem ellát.

– Vágd le! – kiáltotta ekkor valaki, és már versenyt röpiült az élcsapat a maréknyi magyarra.

A magányos, üldözött igazhitű is nyeregben volt ekkorra, de elhagyta a szerencséje, mert féltucatnyi támadója a menekítőitől éppen elválasztotta, hajszolta bele a pusztába. Elöl az egy szál török, mögötte öt kaur, leghátul a hatszáz szablya.

Hamar kitűnt, nem olyan jó a török lova, nem bírja úgy a hajsztát, a cirkálók kemény tempóját nehezen tartották.

– Keveset füveltetek! – kiáltotta oda a hátra-hátrasan-dító ifjabbik Szirák Vizeknek. Benne voltak a csínyben, elragadta őket az izgalom. Hujjogattak, és játszották, hogy terelik a kis Dárdást, aki a török gúnyában parádézott előtűk.

– Ha méltó az agájuk, hát kicsit meghajt, aztán visszahívja a legényeket – morogta át vágta közben Duka. Vize vicsorgatta a fogát, előredőlt a nyeregben, alig sarkantyúzva szalajtott a szürke csödörét.

– Nem bírják a lovak – húzta meg a kantárt az aga. A vitézek izzadva, habot vert oldalú lovaikon lassan körbevették. A magyarok is lassabbra vették az iramot, utat nyert a menekülő török legény előlűk. Aztán megálltak a kaurok, gúnyosan integettek. Allah hívei dühösen szuszogtak, lovaik ziháltak erősen. Némelyik le is szállt a tajtékos állatot könnyíteni.

– Bevárjuk itt a derékhatat! – emelte fel ujját tudálékosan az ifjú előljáró, a többi bólogatott. – Nem a vár felé fordultak. Ha tovább üldözzük őket, akkor a sereg majd nem tudja, hová lettünk.

– Még les is lehet – mondta egy öreg szpáhi. Ekkor felcsattant valaki:

– Leesett!

Odanéztek mind. A szegény magányos atyafi hátsa remegő inakkal bóklászott, a fiú meg szállongó porfelhő közepén ült a földön. A kaurok még nem vették észre, mert emerre nézegettek. A törökök lassan indultak feléjük, hátha nem téved tekintetük a földre hullt vitézre. Azok lassan hátráltak, a török gyorsított.

– Rajta! – hajrába kapták a remegő párakat. Az öt magyar hirtelen fordult, de hamarjában meglátták a nehezen talpra álló fiatal muzulmánt. Rárontottak, és lovával együtt magukkal ragadták, még mielőtt a sereg a nyakukba ért volna. Folytatódott a hajsza.

– Megfordulnak – mondta az öreg Szirák Vizeknek, amikor a pogány másodszer is megállott. Már látták a lest, már jelet is adhattak volna, de a kontyosok egybegyűltek, úgy tanácskoztak. Álltak a magyarok, a két Szirák, a néma cseh, Duka, meg a lovára fektetett Dudas, aki játszotta a foglyot. Itt a zsákmány, már csak egyetlen futamodás, és megrakott lovakkal térhetnek haza, de a török sem ostoba. Látja az erdőt, ahhoz nincs bizodalma.

– Felbuktatom a Fecskét – mondta végül a hadnagy –, ti meg hagyjatok hátra, és szóljatok Ecsédinek.

Hallgattak, azután az öreg Szirák, aki már alig tartotta magát a nyeregben, bólintott. Vize lemaradt, hirtelen megrántotta a kantárt, mintha csak véletlenül történne, úgy buktatta fel a szürkét. A többi visszanezgett, lassított, integetett meg kiabált, mintha nagy lenne a baj. Vize rángatta a gyeplőt, rúgta a port, kiabált ő is. A pogány már nem tanácskozott, figyelt. Duka visszafordult, lehajolt a nyeregből, mintha tanácsot adna, segítene. De a Fecske csak nem akar fölállni, forog a porban az oldalán, nyerit keservesen. Talán csakugyan baja van. Duka megfordul, elüget. A kontyos csak néz, nem mozdul. Nagy nehezen lábra állítja a lovat Vize, lépne a kengyelbe, dől oldalára a fáradt pára megint. Néhány török előrébb lép, úgy figyel, mint a felemelt lábú macska az egérlyuk szájából cincogó egerre. A szürke ismét talpra áll, nehezen, a hadnagy újra próbálja a nyeregbe szállást. Ismét felbukik a ló. Lép eggyel közelebb a barbár. Amikor harmadszor esett oldalára a hátsa, a török elővéd lépésbe váltott.

– Gyertek csak, gyertek... – suttozta magának Vize, rángatta a kantárt, ütötte a ló farát, káromkodott, forgatta a lovat körbe. Ügetésbe gyorsultak a kontyos vitézek, gyenge kőhajításnyira a magyartól. Vize úgy forgatta a lovat, hogy a jó irányba nézzen, lengette a karját, várt még. Már maradék erejét megfeszítve vágatott az ellen, hat kopjahossznyira, ötre, négyre. Már a nyakán voltak szinte, amikor felpattant a Fecskére, oldalába vágta sarkát, a szegény pára nyerítve kirúgott. Az idegen kiabálás körbevett, valaki kopjával sújtott felé, de elvétette, azután utolérte egy másik pogány, lökte volna le a nyeregből, már a szürke is vágázott, ráborult a nyakára Vize, dübörgött a sok pata.

A hadnagy érkezett elől, tajtékot vetett a hátsa, mint ziháló, fűjtató sárkány vágódott ki a szűkülő tisztásra. Sarkában a szpáhi csapata kurjongatva. Izzadt markok

szorultak a vasra, fogak csikordultak, lovak ágaskodtak, lábak feszültek a kengyelben.

A martalék is hátrahúzódott akkorra, hiszen nem akadt most dolguk, ezúttal a cirkálók voltak a martalék is. Beért a lesbe a pogány, hajrát kiáltottak, Jézus nevével csaptak le a fáradt ellenségre. Oldalról Halmos, szemből Ecsédi. Kakaskukorékolásnyi idő alatt vége lett az egésznek.

– Lesz kótyavetye! – virult a kis Dárdás, a bőréből majd kibújt, első zsákmányát ihatja el néhány nap múlva.

– Jó bort iszunk egy hétig, kettőig! – felelt rá Duka, bólogattak a Szirákok. Az öregebb sápadt volt, mint a hold, Víz felé biccentett a fiatalabb.

– Enyhül az asszony is! – mondta. Haja, bajsza úgy állt, mint a szénakazal, szeme alatt fekete foltok.

– Nem kószál – helyeselt Duka.

Nem néztek a hadnagyra, aki még a szokottnál is komorabb lett a szóra.

– Mert ha nincs préda, akad, amelyik elkószál – pislogott a sovány kopjás. Csendben mentek tovább.

A cseh lovát Dárdás vezette, Halmosét Ecsédi, a testeket hátrahagyták a tisztáson, szépen lefektették őket sorba. A török hátasain ült a magyar, a maradék meg volt rakva zsákmányolt teherrel.

– Két hét – dünnyögte Víz. – Tán egy hónap. Azután jöhetünk megint.

– Fene ette volna meg – nyögte az öreg Szirák. – Fáj minden csontom. Kutjának való a portya.

– Inkább lónak – vigyorgott Dárdás.

– Nem vén gebének – bökött bátyjára a másik Szirák. Legyintett az öreg, morgott, nevettek rajta. Léptettek haza.

STANCIK-STARECZ ERVIN

Dénes mítosza

Időtlen, távoli kertváros albérleti kamrájában él.

Az ágyánál alig hosszabb a szobája.

„Negyven éve vette ki – mondja a főbérő, ki agg, mint a földanya. – Szeretem, mert csendes és kiszámítható.”

Dénesről a halandó annyit tud, hogy egykor udvari sepregető volt, talpig kék overállban, s fújja a füstöt, ingatja a fejét vagy bólogat, magában beszél.

Dél körül fürge járású vénember ebédet visz neki horpadt ételhordóban. Dénes ilyenkor eltűnik minden élő szeme előtt, mintha a szoba irdatlan labirintus lejárata volna.

Amlodhi ő, az első világkor királya. Apja réges rég csillaglakó, fiára bízta az aranykori titkokat: őrizze a nehéz, vészterhes hatodik korig, mikor minden összekuszálódik.

Csak a feje és a nyaka látszik az ajtóba vágott kis ablakon át. A cigarettafüstben ősi kínai fátyolos tájképek kivehetetlen alakja. Fa csúcsán ül vagy sziklák gyökerén, macskalépések zajában, halak leheletében. Égi egyenlítőn jár, űrmélységekben méregeti magát és dolgozik folyvást.

Számba vesz minden dolgokat nagyságuk, súlyuk, színük, keménységük s rendeltetésük szerint. Légy sem hullhat le szemei előtt észrevétlenül. – Mag ő, mely magától terjed az idő

sodrában változatlanul.

Varázsigeit monoton mormolva kántálja pontos sorban. Kívülről hallani, de senki nem értheti.

Az idők beteltével egyetlen egyszer hangosan, hibátlan fogja végigmondani a dolgok s a lelkek heptagramját. De addig még tömjénes füstben leltárba veszi a lelkeket, kik önhibájukból kerültek kárhozatra. Vigyáz, egy se tűnjön el: megvan a helyük, nem az, mit érdemeltek, hisz a szép faragást a lehulló forgács is dicséri.

Rendezni, rendezni, rendezni. Félhomályban féltitkon világrendet tenni.

Dénes arca lebeg az ablakban, mely ajtónak rése, megnyílás reménye, hapax legomena: egyetlen egyszer megjelenő szó.